LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU
LIETĀ Nr. 2008-25-03

Rīgā *2009. gada 20. janvārī*

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas rīcības sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins, Kristīne Krūma un Viktors Skudra,

tiesas rīcības sēdē izskatījusi priekšlikumu izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2008-25-03 "Par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 "Noteikumi par vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo iedalījumu" 3.15. , 3.16. un 3.17. punkta, kā arī pielikuma II nodaļas 2. punkta vārdu "Skrīveru pagasts", 5. punkta vārdu "Brīvzemnieku pagasts", 8. punkta vārdu "Bēnes pagasts", 12. punkta vārdu "Baltinavas pagasts", 13. punkta vārdu "Codes pagasts", "Gailīšu pagasts", "Īslīces pagasts", "Mežotnes pagasts" un "Vecsaules pagasts", 14. punkta vārdu "Kauguru pagasts", 18. punkta vārdu "Amatas pagasts" un "Drabešu pagasts", 25. punkta vārdu "Lapmežciema pagasts", 35. punkta vārdu "Valgundes novads", "Glūdas pagasts" un "Līvbērzes pagasts", 44. punkta vārdu "Baložu pilsēta", 48. punkta vārdu "Jersikas pagasts", 65. punkta vārdu "Priekuļu pagasts", 66. punkta vārdu "Maltas pagasts", 77. punkta vārdu "Allažu pagasts", "Inčukalna pagasts", "Siguldas pilsēta", "Siguldas pagasts" un "Mores pagasts", 82. punkta vārdu "Ģibuļu pagasts",

“Lībagu pagasts” un “Strazdes pagasts”, 84. punkta vārdu “Pūres pagasts”, 87. punkta vārdu “Kocēnu pagasts”, 92. punkta vārdu “Tārgales pagasts” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 101. pantam”,

k o n s t a t ē j a :

1. Saskaņā ar Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6.[1] panta ceturto daļu izdotie Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumi Nr. 596 “Noteikumi par vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo iedalījumu” (turpmāk arī – Noteikumi Nr. 596, apstrīdētais akts) noteica vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas rezultātā izveidojamo administratīvi teritoriālo iedalījumu.

Lietā apstrīdētās normas ir:

1) Noteikumu Nr. 596 3.15., 3.16. un 3.17. punkts, ar kuriem atzīti par spēku zaudējušiem Ministru kabineta 2006.gada 12.septembra noteikumi Nr.754 “Noteikumi par Tukuma rajona Lapmežciema novada izveidošanu”, Ministru kabineta 2006.gada 12.septembra noteikumi Nr.756 “Noteikumi par Rīgas rajona Inčukalna novada izveidošanu” un Ministru kabineta 2006.gada 17.oktobra noteikumi Nr.855 “Noteikumi par Jelgavas rajona Valgundes novada izveidošanu”;

2) Noteikumu Nr. 596 pielikuma II nodaļas 2. punkta vārdi “Skrīveru pagasts”, 5. punkta vārdi “Brīvzemnieku pagasts”, 8. punkta vārdi “Bēnes pagasts”, 12. punkta vārdi “Baltinavas pagasts”, 13. punkta vārdi “Codes pagasts”, “Gailīšu pagasts”, “Īslīces pagasts”, “Mežotnes pagasts” un “Vecsaules pagasts”, 14. punkta vārdi “Kauguru pagasts”, 18. punkta vārdi “Amatas pagasts” un “Drabešu pagasts”, 25. punkta vārdi “Lapmežciema pagasts”, 35. punkta vārdi “Valgundes novads”, “Glūdas pagasts” un “Līvbērzes pagasts”, 44. punkta vārdi “Baložu pilsēta”, 48. punkta vārdi “Jersikas pagasts”, 65. punkta vārdi “Priekuļu pagasts”, 66. punkta vārdi “Maltas pagasts”, 77. punkta vārdi “Allažu pagasts”,

“Inčukalna pagasts”, “Siguldas pilsēta”, “Siguldas pagasts” un “Mores pagasts”, 82. punkta vārdi “Ģibuļu pagasts”, “Lībagu pagasts” un “Strazdes pagasts”, 84. punkta vārdi “Pūres pagasts”, 87. punkta vārdi “Kocēnu pagasts” un 92. punkta vārdi “Tārgales pagasts” – normas, kas lietas ierosināšanas laikā paredzēja jauno administratīvi teritoriālo statusu minētajiem pagastiem un pilsētām.

2. Lietā apvienotas vairākas lietas, kas ierosinātas pēc konstitucionālajām sūdzībām, ko iesnieguši minēto pagastu, novadu un pilsētu iedzīvotāji – Jeļena Adata, Aigars Amatnieks, Kārlis Apsītis Ozoliņš, Guntars Bartkevičs, Mārtiņš Belickis, Sarmīte Bračka, Gunārs Bremanis, Veronika Brūdere, Jānis Čamanis, Gunta Čepuka, Irēna Dāvida, Marija Dreimane, Aina Dzīvīte, Jānis Eiduks, Rita Engela, Juris Gailis, Silvija Grapmane, Andrejs Grasis, Solveiga Grīga, Kristīne Grīna, Veikla Grosberga, Agris Jaunpujēns, Māris Janelsiņš, Normunds Janelsiņš, Aldis Jansons, Ziedīte Jirgensone, Ivars Kalada, Ilmārs Kalnietis, Laila Kalniņa, Olga Kampāne, Anatolijs Kazačenko, Juris Kārkliņš, Laimdota Kirilova, Edīte Klimenko, Ruta Kupce, Rita Kūkuma, Imants Ķirsis, Sandra Ķisele, Kitija Kleinberga, Jānis Līpacis, Andris Lukstiņš, Daina Matule, Māris Miruškins, Valērijs Ogorodovs, Antoņina Ostrovska, Ivars Pētersons, Inese Pikaļova, Kārlis Rimša, Egils Rubenis, Iveta Rundele, Marta Safronova, Edgars Sauka, Vilis Seleckis, Ineta Sileniece, Uldis Silenieks, Imants Slišāns, Juris Spalis, Skaidrīte Sporāne, Aīda Sproģe, Egija Stapkēviča, Inese Sudraba, Juris Škapars, Pēteris Šostaks, Alise Šulte, Romāns Vaščenko, Ludis Zanders un Juris Zlidnis (turpmāk – Pieteikumu iesniedzēji).

Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 101. pantā noteiktajām ikviena Latvijas pilsoņa pamattiesībām piedalīties valsts un pašvaldību darbā. Interpretējot Satversmes 101. pantu kopsakarā ar Satversmes 1. pantā ietverto

demokrātijas jēdzienu, no tā izrietot iedzīvotāju tiesības tikt uzklausītiem jautājumos par pašvaldību administratīvo teritoriju robežu izmaiņām. Apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā Pieteikumu iesniedzējiem neesot bijis iespējams šīs pamattiesības realizēt.

Pieteikumos norādīts, ka atbilstoši Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6.[1] pantam Ministru kabinets 2006. gada 28. jūnijā izdeva rīkojumu Nr. 478 "Par vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālā iedalījuma projektu" (turpmāk – Rīkojums Nr. 478), kas paredzēja Latvijas Republikā izveidot 9 republikas pilsētas un 167 novadus. Taču 2007. gada 4. septembrī izdotajos Noteikumos Nr. 596 novadu skaits tika būtiski samazināts, izveidojot Latvijā tikai 96 novadus. No pieteikumiem izriet, ka Pieteikumu iesniedzēji Rīkojumā Nr. 478 paredzēto risinājumu uzskata par saprātīgāku un vairāk atbilstošu savām interesēm nekā apstrīdētajās normās noteikto regulējumu.

Pieteikumu iesniedzēji uzsver, ka laikā starp Rīkojuma Nr. 478 izdošanu un Noteikumu Nr. 596 izdošanu viņi netika informēti par paredzētajiem grozījumiem un netika uzklausīti jautājumos par attiecīgo pagastu, novadu un pilsētu administratīvi teritoriālo statusu.

Pieteikumos izteikts viedoklis, ka Satversmes 101. pants ir piemērojams tieši un nepastarpināti un no tā izrietot personas tiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbā arī gadījumos, kad citā normatīvajā aktā nav detalizēta minēto tiesību īstenošanas kārtība.

Pieteikumos norādīts, ka Satversmes 101. pantā ietverto pamattiesību saturs konkretizējams, ņemot vērā arī citos normatīvajos aktos noteikto. Tulkojot 1985. gada Eiropas vietējo pašvaldību hartas (turpmāk – Harta) 5. pantu, Pieteikumu iesniedzēji atsaucas uz Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 2008. gada 25. jūnija atzinumu Nr. 34/4-TK-21/2999, kā arī Hartas tulkojumu krievu valodā un uzskata, ka Hartas angļu valodā sastādītā teksta 5. pantā lietotais jēdziens *local communities* latviešu valodā tulkojams ar

vārdkopu “vietējās kopienas” un ar to saprotams visu attiecīgās teritorijas iedzīvotāju strukturēts kopums. Šī Hartas norma paredzot, ka vietējās varas teritorijas robežu izmaiņas nav atļauts izdarīt bez iepriekšējas konsultēšanās ar attiecīgās teritorijas iedzīvotājiem, pēc iespējas ar referenduma palīdzību, kur tas likumīgi atļauts. Līdz ar to Harta dodot tiesības vietējiem iedzīvotājiem tikt uzklausītiem jautājumā par administratīvo teritoriju robežu izmaiņām.

Arī Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6.[1] panta pirmā daļa paredzot tiesības attiecīgai pašvaldībai tikt uzklausītai jautājumos, kas skar tās robežas.

Pieteikumos uzsvērts, ka ar attiecīgo pagastu, novadu vai pilsētu lielā mērā esot saistīta katra iedzīvotāja identitāte un tieši vietējā pašvaldība nodrošinot iedzīvotājiem nozīmīgu jautājumu risināšanu. Attiecīgās teritorijas iedzīvotāju dzīve risinoties pašvaldības kultūrvēsturiskās attīstības ietvaros, tiem esot kopējas intereses, tie esot saliedēti, izjūtot lojalitāti pret attiecīgo pašvaldību un piederību tai. Līdz ar to pašvaldības administratīvās teritorijas robežu izmaiņas vistiešāk skarot attiecīgās pašvaldības iedzīvotāju intereses, un Satversmes 101. pantam kopsakarā ar Satversmes 1. pantā ietverto demokrātijas jēdzienu atbilstot iedzīvotāju uzklausīšana jautājumā par pašvaldību administratīvo teritoriju robežu izmaiņām. Turklāt Ministru kabinetam, izdodot Noteikumus Nr. 596, bijis pienākums ne vien pienācīgā kārtā uzklausīt Pieteikumu iesniedzējus, bet arī rūpīgi izvērtēt viņu izteiktos priekšlikumus.

Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka, izdodot Noteikumus Nr. 596, nav savlaicīgi un pienācīgā kārtā uzklausīts attiecīgo pagastu, novadu un pilsētu iedzīvotāju viedoklis. Līdz ar to apstrīdēto normu izstrādes mērķis, gaita un rezultāts neatbilstot tiesiskas valsts prasībām.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinets – nepiekrīt Pieteikumu iesniedzēju viedoklim un uzskata, ka apstrīdētās normas nav pretrunā ar Satversmes 1. un 101. pantu.

Ministru kabinets uzsver, ka, vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 101. pantam, jāņem vērā tas, ka Latvijā notiek administratīvi teritoriālā reforma, kas risinās jau kopš 1992. gada. Administratīvi teritoriālās reformas mērķis – izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas ar vietējām pašvaldībām, kas nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem, – atbilstot Satversmes 1. un 101. panta, kā arī Hartas mērķim.

Ministru kabinets nenoliedz, ka Satversmes 101.panta pirmā daļa un otrās daļas pirmais un otrais teikums paredz Latvijas pilsoņu un Eiropas Savienības pilsoņu tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties pašvaldību darbā un ka Satversmes 1. un 101.panta interpretācijā jāņem vērā Harta. Taču ne Satversmes 1. un 101. panta, ne Hartas mērķis neesot liegt vietējās varas reformu, bet gan veicināt tādas reformas, kas nodrošina vietējās varas spēju uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietu daļu.

Atbildes rakstā norādīts, ka administratīvi teritoriālo reformu nevar skatīt kā pašvaldību un Ministru kabineta lēmumus un saistībā ar tiem veikto konsultāciju procesu tikai no 2007. gada otrās puses, bet tieši pretēji – administratīvi teritoriālā reforma ir jāskata no 1992. gada un it īpaši pievēršoties tās pēdējam periodam, kas sākās pēc 2005. gada 22. septembra, kad stājās spēkā grozījumi Administratīvi teritoriālās reformas likumā. Reformas gaitā esot notikušas daudzkārtējas konsultācijas, kuru laikā esot vispusīgi izvērtēti dažādi Latvijas administratīvi teritoriālā iedalījuma modeļi. Tas ticis darīts kompleksi visā valsts teritorijā, kā arī atsevišķās administratīvi teritoriālajās vienībās. Reformas laikā daudzreiz esot mainījušies politiskie uzstādījumi un par reformas īstenošanu atbildīgās institūcijas esot mēģinājušas rast kompromisus sarunās ar pašvaldībām, cenšoties izveidot valstī optimālu administratīvi teritoriālo iedalījumu.

Ministru kabinets uzsver, ka, īstenojot administratīvi teritoriālo reformu un izdodot apstrīdētās normas, tas rīkojies atbilstoši Hartas prasībām, kā arī Administratīvi teritoriālās reformas likuma un citu normatīvo aktu prasībām,

tāpēc apstrīdētās normas atbilst arī tiesiskas valsts prasībām un Satversmes 1.pantam.

Ministru kabinets atzīst, ka Satversmes 101. pants ietver ne tikai pilsoņu tiesības piedalīties pašvaldību darbā, bet arī noteiktus valsts pienākumus, to skaitā pienākumu uzklausīt iedzīvotāju viedokli. Tomēr Ministru kabinets vērš uzmanību uz to, ka Satversmes 101. pantā ietverts nosacījums, ka šīs tiesības realizējamas "likumā paredzētajā veidā".

Ministru kabinets uzskata, ka, izdodot apstrīdētās normas, ir rīkojies saskaņā ar Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6.[1] pantā noteikto procedūru un nodrošinājis vispusīgas konsultācijas ar pašvaldībām.

Atbildes rakstā uzsvērts, ka Latvijā normatīvie akti neparedz referendumu rīkošanu par vietējo pašvaldību teritorijas robežu izmaiņām. Līdz ar to atbilstoši Hartas 5.pantam konsultācijas par pašvaldību teritorijas izmaiņām pirmām kārtām veicamas ar attiecīgās vietējās varas pārstāvjiem, nevis iedzīvotājiem. Savukārt vietējās varas pienākums esot konsultēties ar saviem iedzīvotājiem, lai noskaidrotu viņu viedokļus par iespējamo novadu izveidi.

Atsaucoties uz Hartas tulkojumu latviešu valodā, kā arī Hartas tekstiem franču, angļu un vācu valodā, Ministru kabinets piekrīt, ka tās 5. panta vārdi *local communities* latviešu valodā visprecīzāk tulkojami kā "vietējā kopiena". Savukārt "vietējā kopiena" nozīmējot gan vietējos iedzīvotājus, gan pašvaldību kā iestādi, kura pārstāv iedzīvotāju viedokli. Tā kā Harta parakstīta angļu un franču valodā un abi teksti ir vienlīdz autentiski, tās interpretācijā vispirms vajagot ņemt vērā tekstu angļu un franču valodā. Hartas 5.pants neparedzot obligātu valsts pienākumu rīkot referendumus vai tiešas iedzīvotāju aptaujas, bet pieļaujot gan tiešas, gan netiešas (ar pašvaldības kā iestādes starpniecību) konsultācijas ar pašvaldību iedzīvotājiem.

Ministru kabinets norāda, ka ne Hartas 4.pants, ne 5.pants neparedz to, ka vietējās pašvaldības vai tās iedzīvotāju viedoklis būtu obligāti jāievēro, un to, ka

viņiem būtu “veto tiesības” jautājumos, kas attiecas uz vietējo varu un tās iedzīvotājiem, arī attiecībā uz vietējās varas robežu maiņu.

4. Noteikumi Nr. 596 izdoti saskaņā ar Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6.[1] panta ceturto daļu.

2008. gada 18. decembrī Saeima pieņēma un 2008. gada 30. decembrī Valsts prezidents izsludināja Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu. 2008. gada 31. decembrī minētais likums stājās spēkā. Minētā likuma pārejas noteikumu 2. punkts paredz, ka ar šā likuma spēkā stāšanos spēku zaudē Administratīvi teritoriālās reformas likums. Līdz ar to likums, saskaņā ar kuru izdoti Noteikumi Nr. 596, zaudēja spēku 2008. gada 31. decembrī.

Likuma “Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību” 10. pants paredz: “Ja spēku zaudē likuma norma, kas pilnvarojusi Ministru kabinetu izdot noteikumus, par spēku zaudējušiem uzskatāmi arī noteikumi, kas izdoti, pamatojoties uz spēku zaudējušo likuma normu.”

4.1. Ministru kabinets iesniedzis lūgumu tiesvedību lietā izbeigt.

4.2. Pieteikumu iesniedzēji iesnieguši lūgumu tiesvedību lietā turpināt.

Lūgumā izteikts viedoklis, ka Saeimas mērķis, pieņemot Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu, bijis uzsākto Satversmes tiesas procesu izbeigšana, turklāt lūgumā Satversmes tiesas uzmanība ir vērsta uz to, ka nav pieļaujams iejaukties tiesu varas darbībā.

Pieteikumu iesniedzēji, atsaucoties uz Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2001-15-03, uzskata: tas, ka Noteikumu Nr. 596 normas zaudējušas spēku, nav šķērslis tiesvedības turpināšanai un attiecīgo Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma normu spēkā esamības izvērtēšanai. Minētā likuma 2. pielikums esot gandrīz identisks Satversmes tiesā apstrīdēto Noteikumu

Nr. 596 pielikumam. Tiesvedības turpināšana lietā, izvērtējot novadu izveidošanas likumību, esot vienīgā reālā iespēja aizstāvēt Pieteikumu iesniedzēju pamattiesības.

Satversmes tiesa

s e c i n ā j a:

5. Noteikumi Nr. 596 ir zaudējuši spēku līdz ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma spēkā stāšanos 2008. gada 31. decembrī, un pastāv Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktā noteiktais nosacījums, kas ļauj izbeigt tiesvedību lietā.

6. Satversmes tiesas likuma 29. pants reglamentē tiesvedības izbeigšanu lietā. Minētā panta pirmās daļas 2. punkts noteic, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja apstrīdētā tiesību norma (akts) ir zaudējusi spēku.

Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmā daļa paredz Satversmes tiesas tiesības izbeigt tiesvedību, bet ne pienākumu to darīt *(sk. Satversmes tiesas 2007. gada 12. jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-06-03 11. punktu).* Konstatējot šajā normā paredzētos apstākļus, Satversmes tiesai ir jāizvērtē, vai tomēr nepastāv apsvērumi, kas nosaka nepieciešamību turpināt tiesvedību. Apsverot jautājumu par tiesvedības izbeigšanu lietā, kas ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības, Satversmes tiesai visupirms jāņem vērā nepieciešamība aizsargāt personām Satversmē noteiktās pamattiesības un novērst negatīvās sekas, kas personai radušās sakarā ar apstrīdēto normu *(sk. Satversmes tiesas 2008. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2007-15-01 4. punktu).*

Vienlaikus jāņem vērā, ka Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punkts ir vērsts uz to, lai nodrošinātu Satversmes tiesas procesa ekonomiju un Satversmes tiesai nebūtu jātaisa spriedums lietās, kurās strīds vairs nepastāv. Ja strīds vairs nepastāv, zūd jēga Satversmes tiesas procesam *(sk. Satversmes tiesas 2007. gada 12. jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-06-03 11. punktu).*

7. Laikā, kad apstrīdētais akts – Noteikumi Nr. 596 – bija spēkā, nav radušās tādas sekas, kuras varētu būt izraisījis iespējamais Pieteikumu iesniedzēju pamattiesību aizskārums un kuras būtu iespējams grozīt, ja apstrīdētais akts ar Satversmes tiesas spriedumu tiktu atzīts par spēkā neesošu no tā pieņemšanas brīža.

Arī gadījumā, ja Satversmes tiesa secinātu, ka pieteikumi ir pamatoti un Ministru kabinets apstrīdēto aktu izdevis, neievērojot Satversmes 1. un 101. panta prasības, jautājumus, kas saistīti ar attiecīgo pagastu, novadu un pilsētu administratīvi teritoriālo statusu, turpinātu regulēt Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. Iespējamie trūkumi apstrīdētā akta – Ministru kabineta noteikumu – izdošanā paši par sevi nevar ietekmēt attiecīgajā Satversmes tiesas lietā neapstrīdēta, citas institūcijas un citā kārtībā izdota akta – likuma – konstitucionalitāti un spēkā esamību.

Turklāt attiecībā uz vairākiem pagastiem un novadiem, kuru iedzīvotāji iesnieguši konstitucionālās sūdzības, piemēram, Amatas novadu, Allažu pagastu, Baltinavas pagastu, Inčukalna pagastu, Priekuļu pagastu, Siguldas novadu un Skrīveru pagastu, Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā paredzēts atšķirīgs regulējums no apstrīdētajā aktā noteiktā.

Tādējādi nav nepieciešams turpināt tiesvedību šajā Satversmes tiesas lietā, lai izvērtētu Noteikumu Nr. 596 atbilstību Satversmei.

8. Nav pamatots Pieteikumu iesniedzēju uzskats, ka Saeima, izdodot Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu, iejaukusies Satversmes tiesas kompetencē.

8.1. Satversmes 85. pantā un Satversmes tiesas likuma 16. pantā izsmeļoši noteikta Satversmes tiesas kompetence. Satversmes tiesas likuma 16. pants paredz, ka Satversmes tiesa izskata lietas par konkrētu institūciju izdotu konkrētu aktu atbilstību konkrētām augstāka juridiskā spēka tiesību normām, savukārt Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 2. un 5. punkts prasa pieteikumā norādīt gan institūciju, kas apstrīdēto aktu izdevusi, gan konkrētu prasījumu Satversmes tiesai.

Lietas, kas apvienotas lietā Nr. 2008-25-03, ierosinātas saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu par Ministru kabineta izdota akta – Noteikumu Nr. 596 – attiecīgo normu atbilstību Satversmes 1. un 101. pantam, nevis par abstraktu jautājumu par atsevišķu novadu izveidošanas likumību.

8.2. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā neliedz nedz institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu, nedz arī citām institūcijām savas kompetences ietvaros no jauna lemt par jautājumiem, ko skar Satversmes tiesā apstrīdētās normas, tostarp atzīstot Satversmes tiesā apstrīdētās normas par spēku zaudējušām vai noregulējot attiecīgo jautājumu atšķirīgi vai atšķirīgā procedūrā.

Šādu situāciju likumdevējs ir tieši paredzējis Satversmes tiesas likuma 29. panta 2. punktā. Satversmes tiesa to nav apšaubījusi (ir netieši akceptējusi), pieņemot daudzus nolēmumus par tiesvedības izbeigšanu *(sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 29. novembra lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2005-23-03 un Satversmes tiesas 2007. gada 3. aprīļa lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-05-0106)* vai – atkarībā no lietas

apstākļiem – turpinājusi tiesvedību *(sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2007-15-01 4. punktu).*

8.3. Pieteikumu iesniedzēji norāda uz šādu Satversmes tiesas atziņu:

"Ja tiesā tiek izskatīts kāds strīds, tad citas institūcijas lēmumus par strīda priekšmetu var pieņemt tikai pēc sprieduma stāšanās spēkā" *(Satversmes tiesas 2005. gada 14. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-10-03 11. punkts un Satversmes tiesas 2007. gada 28. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-16-03 6. punkts).*

Pieteikuma iesniedzēju atsauce uz Satversmes tiesas nolēmumiem lietās Nr. 2005-10-03 un Nr. 2007-16-03 nav pamatota, jo šajās lietās vērtēta atšķirīga situācija. Proti, jautājums par to, vai pašvaldības dome (padome) ir tiesīga regulēt jautājumu, kas jāizlemj civilprocesuālā kārtībā, un vai Satversmes tiesa ir tiesīga lemt jautājumu, kas pēc būtības ir pašvaldības domes (padomes) kompetencē.

Konkrētajā lietā Satversmes tiesas kompetencē ir izlemt jautājumu par Noteikumu Nr. 596 attiecīgo normu atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Šo jautājumu Saeima, pieņemot Administratīvo teritoriju un administratīvo vietu likumu, nav izlēmusi.

Līdz ar to Saeima minētajā likumā nav tieši skārusi konkrētajā Satversmes tiesas lietā izlemjamus jautājumus un nav iejaukusies Satversmes tiesas kompetencē.

9. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka tiesvedību konkrētajā lietā iespējams turpināt, izvērtējot attiecīgo Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma normu atbilstību Satversmei.

Proti, Pieteikumu iesniedzēji vēlas nevis turpināt tiesvedību par tiem prasījumiem, kas formulēti pieteikumos, par kuriem ierosināta lieta un saņemti

atbildes raksti, bet lietā ar citu prasījumu, proti, par Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma atbilstību Satversmei. Šāda lieta Satversmes tiesā nav ierosināta, un atbildes raksts šādā lietā Satversmes tiesā nav saņemts.

Līdz ar to Pieteikumu iesniedzēji pēc būtības vēlas, lai Satversmes tiesa paplašinātu prasījumu, pati pēc savas iniciatīvas (*ex officio*) ierosinot lietu par citas institūcijas un citā kārtībā izdota normatīvā akta atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

"Kā ikviena Eiropas konstitucionālā tiesa, arī Satversmes tiesa nav tiesīga ierosināt lietas pēc savas iniciatīvas. Tā izskata lietas tikai pēc likumā noteiktu personu pieteikuma" *(Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 1997.–1998., Tiesu namu aģentūra, 2001, 12. lpp.).* "Viens no varas dalīšanas principa elementiem ir tas, ka tiesa uzsāk savu darbu tikai tad, ja uz to aicina citi subjekti" *(Endziņš A., Par Satversmes tiesu šodien un rīt. Latvijas Vēstnesis, 1999. gada 3. februāris, Nr. 30/31).*

Satversmes tiesa gan vairākkārt secinājusi, ka noteiktos gadījumos var notikt prasījuma robežu paplašināšana jau ierosinātās lietās (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2007-13-03 6. punktu un Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 18. punktu*), taču ir jāņem vērā, ka "Satversmes tiesa *ex officio* prasījuma robežas var paplašināt tikai, ievērojot zināmus kritērijus, visupirms "ciešās saistības koncepciju". Lai secinātu, vai konkrētā gadījumā ir iespējams un nepieciešams *ex officio* paplašināt prasījuma robežas attiecībā uz citām normām, ir jānoskaidro: 1) vai tās normas, attiecībā uz kurām prasījums *ex officio* tiek paplašināts, ir tik cieši saistītas ar lietā *expressis verbis* apstrīdētajām normām, ka to izvērtēšana iespējama tā paša pamatojuma ietvaros vai nepieciešama konkrētās lietas izlemšanā; 2) vai prasījuma robežu paplašināšana ir nepieciešama Satversmes tiesas procesa principu ievērošanai" *(Satversmes tiesas 2008. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-23-01 17. punkts).*

9.1. Lietā apstrīdēta izpildvaras – Ministru kabineta – izdota akta atbilstība Satversmei. Izpildvaras izdotam aktam ir cita demokrātiskās leģitimitātes pakāpe nekā likumdevēja izdotam aktam, un uz to attiecas specifiskas prasības par rīcību likumdevēja dotā pilnvarojuma ietvaros. Tā paša pamatojuma ietvaros, kas lietā izteikts par Ministru kabineta akta izstrādāšanas procedūru, nav iespējams izskatīt lietu par likumdevēja izdota akta atbilstību Satversmei, jo likumdevēja vieta varas dalīšanas sistēmā būtiski atšķiras no izpildvaras vietas.

9.2. Lietā Nr. 2001-15-03, uz kuru atsaucas Pieteikumu iesniedzēji, Satversmes tiesa prasījuma robežas paplašināja atšķirīgos apstākļos. Šajā lietā gan sākotnēji apstrīdētais akts, gan arī akts, attiecībā uz kuru prasījums tika paplašināts, bija izpildvaras izdoti akti, kuru iespējamā neatbilstība likumam bija saistīta ar to, ka izpildvaras institūcijas apstrīdētajās normās citādi regulēja jautājumu, ko likumdevējs jau bija noregulējis likumā.

9.3. Prasījuma robežu paplašināšana lietas izskatīšanas stadijā konkrētajā lietā nav iespējama no Satversmes tiesas procesa principu viedokļa, jo Saeimas viedoklis par Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma atbilstību Satversmei lietā nav bijis uzklausīts, minētais likums pieņemts pēc lietas nodošanas izskatīšanai, tā pieņemšanas faktiskie apstākļi lietā nav izsmeļoši atspoguļoti un nav konkretizēts ar šo likumu radītais iespējamais katra Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskārums.

Līdz ar to lietā apstrīdētās Noteikumu Nr. 596 normas nav tik cieši saistītas ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu, lai būtu iespējams paplašināt prasījumu, un tas nav arī iespējams un nepieciešams no Satversmes tiesas procesa principu viedokļa.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu, Satversmes tiesa

n o l ē m a:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2008-25-03 "Par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 "Noteikumi par vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo iedalījumu" 3.15. , 3.16. un 3.17. punkta, kā arī pielikuma II nodaļas 2. punkta vārdu "Skrīveru pagasts", 5. punkta vārdu "Brīvzemnieku pagasts", 8. punkta vārdu "Bēnes pagasts", 12. punkta vārdu "Baltinavas pagasts", 13. punkta vārdu "Codes pagasts", "Gailīšu pagasts", "Īslīces pagasts", "Mežotnes pagasts" un "Vecsaules pagasts", 14. punkta vārdu "Kauguru pagasts", 18. punkta vārdu "Amatas pagasts" un "Drabešu pagasts", 25. punkta vārdu "Lapmežciema pagasts", 35. punkta vārdu "Valgundes novads", "Glūdas pagasts" un "Līvbērzes pagasts", 44. punkta vārdu "Baložu pilsēta", 48. punkta vārdu "Jersikas pagasts", 65. punkta vārdu "Priekuļu pagasts", 66. punkta vārdu "Maltas pagasts", 77. punkta vārdu "Allažu pagasts", "Inčukalna pagasts", "Siguldas pilsēta", "Siguldas pagasts" un "Mores pagasts", 82. punkta vārdu "Ģibuļu pagasts", "Lībagu pagasts" un "Strazdes pagasts", 84. punkta vārdu "Pūres pagasts", 87. punkta vārdu "Kocēnu pagasts", 92. punkta vārdu "Tārgales pagasts" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 101. pantam".

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētājs G. Kūtris